

(НИН, 15.10.2009)



Има нешто блесаво у свему. У београдско недељно праскозорје буди ме спот Џонија Штулића за песму „Мој галебе“. Недовољно одморан стижем на сурчински аеродром обасјан октобарским сунцем. Три сата касније и 1.650 километара западно надамак Утрехта, иако је подне, никако дан да победи тмурно сивило. Ипак осмех Бранимира Штулића поправља расположење. Како и не би када се нисмо видели дугих 14 година.

Разлог нашег сусрета је његов повратак у жижу јавности. Кажу да ће ускоро премијера његове библиотеке од 14 нових наслова. На дан кад овај број стигне на киоске, група музичара под именом „Поздрав Азри“ наступиће први пут у Београду. У медијима се свакодневно појављују његове наводне изјаве или интервјуи. Причају се митови о огромним финансијским понудама за концерте у Загребу и Београду. Недавно је једна дискографска кућа објавила „Ultimate Collection“ са 26 старих снимака Азре са све ознаком „С&Р 2009“, што је и теоретски немогуће јер је овај човек одувек власник свих својих ауторских и извођачких права.

Џони већ 25 година живи на крају градића Хаутен надамак Утрехта са својом женом и кључним спонзором Џозефином. Време проводи у дневној односно радној соби која гледа на питому улицу. Са десне стране је велика полица са књигама. Углавном историја и речници. Са друге стране сталажа са компакт дисковима. Испред треседа који је окренут великом прозору сталци са две гитаре. Једна је акустични „мартин“, а друга канадско-кинеска верзија дванаестице чувеног рокерског модела „гипсон 335“. Поред прозора висе два звучника увезана са портабл студиом за снимање и компјутером.

На телевизору, који није укључен, Златна птица некадашњег Југотона за милион продатих албума, медаља освојена у Хагу за победу на турниру фудбалера аматера и медаља Виминацијума због подршке античкој историји.

На сточићу разбацани текстови нових песама и монографија о Штулићима и далматинском градићу Нину.

У приземљу, тачно изнад клозетске шоље, постер Азре из осамдесетих штампан давно у сарајевском „Вену“. Домаћин мисли да је усликана најбоља постава групе.

То је амбијент човека који је у својеволјној емиграцији пуних четврт века. Има 56 година. Добру линију чува играјући фудбал. Коса му се проредила мада је и даље дуга.

Домаћин ће објашњавајући креативни распоред свог приземља рећи: Овде сам последњих 18 година проводи по 16 сати дневно радећи 14 књига и правећи 70 нових песама. Ритам му је такав да се буди око подне а обично одлази на спавање у зору. Што су ЕКВ опевали стихом „мењамо ноћ за дан“.

Волети Џонија је лакше неголи Штулића разумети.

Добија бројне понуде да свира и све их одбија а са највећим уживањем супрузи и намернику из Београда затворених очију, тихо али заводљиво, пева нове песме и своје верзије старих народних песама. Расположен отпеваће и прву песму коју је написао давне 1971. Зове се „Калеш бре мала“, са стихом који уме да заболи „где севдах замуре, волим те бре“.

Таквих је све мање...

Да ли себе понекад видиш као доследног хипи витеза, изиграног човека у великој игри или немоћног емигранта без корена?

- Ово задње сигурно не. Ја сам више битник него хипик мада сам изгледао целог живота као хипик. Ако си вјерник, онда си вјерник. Изигран сам и то је истина.

Кад си као клинац први пут узео гитару, шта си хтео да будеш?

- Хтео сам да будем део дивне музике као Битлси. Тако велик да будем и да имам такве колеге. И данас кад нађем људе који знају, нико сретнији од мене на свету. Ја не волим ништа да радим, али волим да се дружим са бољим од себе. Мој цели живот је тражење бољих од себе.

А испоставило се да си увек сам.

- Само зато што сам тражио много. Тражио боље од себе, а ја најбољи. То је монголска судбина.

Зашто монголска?

- Монголи су имали пословицу да је часно изгубити од најбољег. Ако тражиш боље, никад их нећеш наћи, али продукција коју не видиш је да си најбољи јер си у потрази.

За репутацију паметног и књишког човека, ипак си премного пута изигран за један обичан живот. Како то тумачиш?

- То је нормално. Има прича о Талесу из Милета кад је гледао звезде па упао у рупу. Онда му је баба рекла: Ти нама о боговима, а не видиш шта ти је пред носом. Не да ја то нисам видео, али немам времена. Данас је лакше него икад зајевати, али се ја не бавим зајебавањима. Ја настојим да нешто направим. Лако је неком ногу поставити, теже је нешто створити.

Ако је твоја верзија „Илијада“ пре 14 година дочекана ђоном, шта се може очекивати за историјски опус од 14 књига за који се прича да ће бити ускоро представљен? Бојиш ли се процене „мегаломанија“?

Не свирам на окупираним територијама

Пише: Бранимир Џони Штулић
петак, 16 октобар 2009 01:30

- Од издавача немам вести, али за мене је давно речено да сам мегаломан. Ово што сам урадио цела је западна историја, значи наша историја.

Има ли измене на „Илијади“? Колико се разликује од првог издања из 1995. године?

- Ставио сам интерпункцију и увео је целу у меру. Раније је била слободна мера.

Шта ће рећи чистунци?

- Да је побољшана. „Илијада“ је фантастична и не може да буде боља. Хоћу да кажем ако би Хомер био Франциско Гоја, значи фотографија, ја бих ишао према Бошу, значи слободна форма. Знаш, не можеш Битлсе поправљати, једино је Кокер успео са песмом „Уз малу помоћ мојих пријатеља“... Тако сам и ја био Кокер код „Илијаде“, мало сам издужио. Да радим Битлсе, то ми је глупо јер су бољи од мене, бољи је оригинал, а ко може да чита Хомера у оригиналу. Зато сам хтио нешто своје направити, онако како то мени звони. Не мораш због тога да будеш филозоф. А ако ме нападају, нека. Знаш шта Одисеј каже у Одисеји: „Видиш ли стрњику нешто ћеш и о плоду закључити“. Не мораш знати језик да би схватио како тече река.

Шта може да се каже о „Александријади“?

- То је једина књига на кугли земаљској о Александру, таква какву сам је ја направио. Прича је била распарчана у четири књиге и нико се није сетио да их споји у праву целину. То је једина књига у свијету која постоји о њему и то 2330 година после. Александар је њоме добио оно што заслужује.

По твом, колико је тачно да су Аргонаути пловили нашим крајевима?

- Код Аполонија постоји Дунав и они су ишли узводно до Саве. Моја теорија је да су после Саве ушли у Уну и онда сигурно ишли до Равних котара. Тамо су нашли Хилејце

који су били са Хераклом.

Колико те је дугогодишње изучавање грчких историчара довело у колизију са прихваћеном верзијом?

- Једина колизија је са овом модерном тезом у последњих двадесет година да је све кренуло из Африке, што уопште није истина. Све је кренуло из Азије, из Сибира.

Каква је порука „Кали Југе“?

- Каљуга, то је добар српски израз за кали Југу јер му исто дође.

Моје виђење од задњег потопа до данас, с тим што сам себе мало лукаво увукао у све. Не због себе него да се види да је то урадио човек од крви и меса. Као кад сликар стави себе на платно, бар потписом.

„Азра“ - Која је то антологија песама по реду и због чега објављујеш песме које нису снимљене?

- Прва је изашла '82. године Друга је била „Биг Банд“ из '85. а моја је „Анонимни епиграми“ коју сам потписао пре „Илијаде“. Никада нисам објављивао необјављене песме, али дуго нисам снимао а те песме стоје. Нисам песник. Ја никад не пишем текстове ако немам мелодију. Морам да имам музику да бих писао текст.

Кад кажеш да ниси песник да ли тиме не растужујеш хиљаде оних који те тако доживљавају?

- Имам апсолутни слух, али сам песник аматер. Понекад аматери могу боље да одиграју

него професионалци. То на резултату не пише. Не знам ноте али умам да направим песму. Не знам ниједног великог композитора који је завршио академију. Као што нема ниједног великог писца који није био у затвору. Каже се да је живот само две ствари: лежање и седење. Лежиш на гробљу а седиш у затвору.

Како објашнаваш интересовање за тебе иако си изван музике и упорно ћутиш?

- Са једне стране, што сам ја био највећи кит који се појавио и који је највише направио што се музике тиче у једном човеку. А са друге стране, што си даље више си занимљив.

После толико година прећуткивања у Хрватској расте занимање за тебе? Прича се да ти тамо нуде свашта.

- На мене се све време маљевима ишло. У Хрватској је била прича да ако '81. на Теразијама бациш шибице на којима пише Азра да ће се саобраћај закрчити. А ја сам то лично доживео '95. године кад аутобуси нису кретали да би ме путници могли гледали. Међутим, о мени су три деценије многи муљали, лагали, заташкавали, а истина на крају нађе начин да пробије. А кад то виде онда би да себи све припишу, па ме својатају. Он је наш! Нисам ја ваш, немам везе са вама. Нисам ничији. Све то нема везе са мном осим што сам ја направио то што сам направио. То има везе са њима.

Како би упоредио своје одрастање са својим данашњим животом? Има ли правде?

- О томе могу да судим по ономе што знам из историје како то иде. Има само једна правда за све. Не можеш бити срећан и жив. Како може бити правде кад ја нисам изабрао где ћу и када бити рођен? Како онда да будем одговоран за било шта? Осим да радим на себи највише што могу?

Колико се свет око тебе мења и како то примећујеш?

- Нисам веровао, али се свет на мој очиглед мења. Чипови су све изменили. Нема више приватности. Из сателита ти читају мисли. Ако није сада, биће за коју годину. Али човек није чип. Нити човеку не приличи неограничена слобода. Он се изгуби у мору слободе. Ако желимо да се спасемо, морамо имати гравитацију кад је већ телепортација немогућа.

Хобс каже: Живот је груб, тежак и кратак. Како видиш смисао свог живота?

- Не волим да говорим о свом животу. Он је божја воља.

Шта је, по твом мишљењу, потребно да би човек данас успео у свету а шта на Балкану?

- Како да говорим о успеху кад су Турци пропали управо због Балкана?! Ти си негде написао да сам ја фасциниран Балканом. То није истина, никад и ничим нисам био фасциниран, ја Балкан волим и то је све. Ја сам Балкан увео у песму из шеге и одатле се вуче та прича. Ја у животу нисам узео ништа озбиљно осим свирања, поготово не текстове. Њих сам писао силом прилика јер сам морао нешто певати. А нисам хтео певати нешто глупо.

И да не будеш глуп створио си посебну поетику.

- Тачно тако је испало. Ја сам био принуђен да нешто кажем. Јер се свирало и певало без речи. Да сам свирао инструментале не бих никад успео, јер људи воле кад им певаш. А кад певаш не можеш глупости певати. Бар ја. Онда сам морао да направим те текстове, али њима никад нисам озбиљно приступао, већ најбоље да урадим како не бих уништио основну мелодију. Иначе, трагедија најбољих мелодија су глупи текстови који их прате. Јеби га, две добре ствари не иду никад заједно. Добри текстови увек скрену пажњу са мелодије. То знам, али сам нешто морао жртвовати, платити цену.

Говориш о разним људима да имају једну, две или највише три добре песме. Шта мислиш при том „добра песма“?

Не свирам на окупираним територијама

Пише: Бранимир Џони Штулић
петак, 16 октобар 2009 01:30

- Добра је она да је ја могу изводити пошто ја имам фантастично добар укус.

Верујеш да добру песму може направити лош човек?

- Свакако. Можда се коси са античким принципима али се не коси са природом. Ми морамо да једемо хлеб а он без гована не би успевао. Нико не жели да једе говна, али је то принцип природе. Као што се најбоља и најскупља храна убрзо претвара у говна.

По теби, Битлси су направили све најбоље, а ко на нашем простору и језику?

- Мимо мене, нема их пуно. Све стаје на један компакт диск.

Хоћеш да кажеш да те радује успех других?

- Да. Ја за себе не могу очекивати ништа ако око мене нема добрих.

У каквог посебника стариш?

- Не знам. Ништа ни не желим. Једино знам шта још морам да радим. Ја могу да мењам чарапе, али себе не могу. Шта ја могу нема везе са оним што волим или желим.

Шта тебе тера на рад?

- Рад је добар. Ја сам сретан кад радим.

Потреба сваког рада је да буде валоризован, награђен. Твој рад није награђен.

- Ја радим због себе. Кад нешто имам то поделим са другима. Шта ће то мени?!

То говориш зато што овде у Холандији имаш једну врсту сигурности и заштићености?

- Овде имам сигурности колико сам увек имао. Ништа мање ни више. А то није сигурност. Како може да буде сигурност?!

Некад си радио и зарађивао и имао своју слободу?

- Сада зарађујем више него икада, само сада то не добијам. То је други пар рукава. То кажем кад ме питају зашто ме моја жена трпи и не избацује. Она види колико радим. Ја много зарађујем само ме не исплаћују! Није моја грешка. Нисам ја направио овакав свет. Ја радим свој посао најбоље што могу, али други не раде свој посао.

У шта су остарили твоји вршњаци? Има их свуда, од власти до протува.

- Изгледа парадоксално али моји вршњаци су Битлси. Они су доста старији од мене, али сам ја кренуо са њима. Кад су они стали `66. године сви су свирали хеви метал и ја сам морао да будем гласан. Нисам ни са ким одрастао, одувек сам био сам са собом. Нисам се са другима поистовећивао, ни спадао међу оне са којима сам седио у школским клупама. Нигде нисам спадао. Музички сам 'спадао' са Битлсима, не по квалитету него сам припадао генерацији која је уз њих одрастала. То је генерација балада са фантастичним ритмом, танго са високим петама. Они су били смеђокоси као ја. То зовем келтска слава.

Мене занима како видиш каријере домаћих музичара из седамдесетих. У шта су оне отишле?

-Што се тиче каријере, ту једино постоји Бијело дугме и ја. И нико више. Све остало је предвидљиво и нема умјетности. Не говорим о манипулацији.

На који начин Азра и ти припадате новом валу?

- Као прво, сви су у називу имали две речи од Ролингстоунса. Најтеже је наћи право име, које нема ш.ђ.ч.ћ и ја сам дошао до Азре. То је већ било различито у приступу од свега. И ја сам први који је одмах кренуо са својим пјесмама, Азра је свирала само своје песме. То је нови вал. То нема везе са музиком, већ с приступом. То је покренуло све остало. Онда је настао Филм, основао сам Хаустор. Да нисам кренуо у Дубрави не би било Казалишта, Панкрти би постојали али сам ја дао идеју менаџеру за Парафе. Парни ваљак је постојао, али да ја нисам направио тај сингл са Хусом, вероватно они не би пошли у том правцу.

Како живиш без бине? Бреговић је једном говорио о физичкој зависности од сцене.

- Код мене бина је била игралиште. Кад год сам свирао ја сам затварао очи јер једино тако сам могао да певам и онда сам себе могао видети како играм на Вембли стадиону. Чак и кад је двоје било испред бине у публици, као да је било два милиона. Затворим очи и кренем. На Вемблију трава, а публика очекује прави меч. И ништа ми не одвлачи пажњу.

Под којим условима би свирао и где?

- Да одговорим теоретски и увјетно на то питање. Значи, да нема телефоније, да нема снимања, да нема Интернета, да нисам толико важан колико испада да сам важан и да је та земља слободна као што је некад била слободна. Она је сада окупирана, а ја не свирам на окупираним територијама.

Не свирам на окупираним територијама

Пише: Бранимир Џони Штулић
петак, 16 октобар 2009 01:30

А кад би неко донео понуду која се не одбија?

- Не бих могао то да кажем док се тако нешто не догоди. Драже ми је да ништа немам него да имам па морам мислити.

Како живиш у Холандији?

- Де факто ја сам у Холандији, али ја сам сам са собом. Ако могу могу, а овде могу. Колико могу тако се и покривам.

Како би објаснио свој радни дан?

- Чим се пробудим идем да радим и радим докле могу. Отприлике, 16 сати дневно.

И за оне добијаш ништа.

- Ништа и не очекујем.

Шта си научио правећи све ове књиге?

- Поправио сам своје знање историје, постао бољи занатлија код писања. Пре сам све радио у осам редова. А сада иза себе имам 40.000 редова. У затвору стекнеш и једну дисциплину.

А награда?

- Не очекујем награду ни новац. Али, страшно је знати да си нешто зарадио, а тога нема. То је као кад си у пустињи жедан, а имаш воду у колону. То је грозно, не због новца него што не могу направити друге ствари.

Шта твој пример поручује клинцима по гаражама и подрумима, који маштају да буду Џони своје генерације?

- Стварно не знам. Ја нисам особа која је пример. Шта ја имам са клинцима или старијима? Свирало се и пре мене, свираће се увек. Хомер је написао Хелену јер је знао да је са добром песмом мења свет. Ако нема добре песме нема лепшег света. Свако дело поправља свет. А како да буде добре песме ако човек није сит? Лажна политика тера да се имају узор. Ја не желим никоме да будем узор. Ја сам против тога. Мој узор је моја слободна воља. Други безначајни су себи узели моћ да мени говоре шта ћу ја да радим и како ћу да живим.

Смета ли ти што је Балкан постао југоисточна Европа?

- Не. Балкан се само последњих 150 година тако зове.

Шта читаш и слушаеш са територије Југе?

- Ништа. Мене је увек занимала само историја. Од белетристике једино памтим „Кад су цветале тикве“.

Смета ли ти што немаш паре?

Не свирам на окупираним територијама

Пише: Бранимир Џони Штулић
петак, 16 октобар 2009 01:30

- Фали ми што не могу да снимам. Да одштапам а немам машину. То је грозно, поготово кад знам да зарађујем а једини ништа од тога немам.

Како доживљаваш Поздрав Азри?

- То је последњих двадесет година тренд у свету, ти трибјут бендови, пошто нема Битлса, Абе, Квин, Азре. У последње време постоји пет Азра трибјут бендова. То ми не смета. А што се тиче тог што Лајнер ради око Поздрава Азри. Њега добро знам. Ја се никада нисам судио и не волим ићи на суд. Мене је само једном на суд ставио човек који ме је покрао! Суд нити волим нити користим.

Лајнера ја нисам направио. Његов први бенд се звао Канибали. Више је свирао са Вјештицама него са Азром, па нека прави концерт са њиховим, а не мојим песмама. Са мном је свирало преко 20 људи, а једино он не може да преживи ако не зарађује на мојим песмама. Пошто нико не може да присвоји Азру неко кроз ту загребачку екипу покушава да је придобије. А Азра сам ја, моје су песме, аранжмани, продукција, све живо. Све су добили на лаж и превару, али Азру неће тако добити. Ја се морам борити против тога. Лао Це каже: њиве су запуштене, књиге бачене, ратни се коњи гаје на граници, а једино дедови са мачем о појасу не знају шта ће од обести.

Теби сви дугују, а има ли неко према коме ти осећаш неки дуг?

- Не, ником ништа не дугујем. Не спавам мирно али нисам дужан.

Какав документ имаш?

- Само овдашњи ID. Пасош немам. Имао сам југословенски. Од када та земља не постоји ја други пасош нисам ни тражио ни имао.

Од кога очекујеш да и понуди пасош?

- Од никог ништа не очекујем.

Чуо сам да ти се нешто у том смислу ради.

- И ја сам чуо... Али је истина да ја пасош немам. Природно сам имао пасош земље у којој сам рођен. Ја немам искуство да сам одаберем, то је као кад се жениш. А кад се жениш то више није само љубав. То су и страсти и интерес. А ја не желим погрешити.

Ајмо кондиционално: када би ти истовремено понудили свих шест пасоша да ли би их прихватио?

- Не. Имао сам један па ми на крају није вредео. Ја сам срећнији кад немам ништа. Међутим, живот није бајка. Хоћу да кажем, ако ми књиге нешто направе, ако ми буде потребна база за рад у следећих 20 година, узећу пасош у практичне сврхе да бих могао да радим.

Постоји прича да би врх Србије волео да ти радиш у Београду.

- Не знам ништа о томе и не могу ништа рећи. Али кад фудбалери мењају средину одувек свашта добијају. А ја сам познатији и трајнији од фудбалера и у Србији.

Сањаш ли нешто из бивше земље?

- За мене она није бивша. Ништа није ни моје ни туђе. Сањам неке крајолике, неке брежуљке, неки комплекс зграда и неко море и велики брод. Али није везано за одређена места. Имао сам два шокантна сна. Знам да је то везано са неком силом.

Да ли ти је у животу недостајао твој Џорџ Мартин?

- Јесте, било би све другачије. Кад кажем Џорџ Мартин мислим на све што ми је поред мене фалило. Било би много боље рецимо да је Хус поред мене остао, па Кантађијев сниматељ који је стара школа. Технички би било боље јер сам радио уз помоћ штапа и коца. Ишао као Дон Кихот па нашта налетиш. Другим речима, ја сам путник у ауто. Не возим тај ауто али хоћу да дођем од тачке А до тачке Б. Али возач вози. Он прави прекршаје, несреће, не зна да га поправи а ја морам да будем са њим да би стигао. Моје песме су оштећене на том путу. Као недужни ратници по бесмисленим фронтовима. Мене су нужде научиле многим стварима. Сила бога не моли. Све сам радио за свој грош и срамотио се за свој грош.

Има ли нека идеја која те заноси?

- Онда кад је Југославија била са Титом, не што сам ја држао до Тита него је такво било време, свега је било али је фалила добра домаћа музика. Сад је друго време, ништа домаће не постоји па не треба ни домаћа музика. За танго је потребно двоје. Ја јесам за танго али не могу сам.

(У интервјуу је верно пренета Штулићева екавица-ијекавица)

Разговарао: **Петар Поповић**